

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 10.

Lýsingaprisur fyri þettirreglur: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við størri lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Leygardag hin 9. mars 1935.

Kostar kr. 1.50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstodum og skrivstovuni. Telf. 143.

9. árg.

Nýggjar leiðir.

1 millión játtaði hitt íslenska altingið seinasta ár til kannan av nýggjum marknaðum og til nýggjar hagreiðingar av velduni. Í samlag við játtanina av hesum peningi varð sett ein nevnd, sum skuldi hava yvirumsjón við sjóvinnuni, serstakliga fyrri at bota um söluskipanina og fremja nýggjar tilvirkningar-háttir av fiskinum.

So spennir okkara granni seg út vestan hav.

— Hvat gera vit?

Vit standa aftalaga. Lat okkum viðganga tað. At dusa og durva í niðurlagnum: »best man vera sum er«, gongur ikki longur. Nú eru vit á gravarbakkanum. Nú eru vit á ørmdarhúsinum. Vit mega síggja tað. Vit mega viðganga tað. Men tað má og kann og eigur ikki standa harvið. Tað má og kann og eigur ikki longur at ljóða: »best man vera sum er«. Tí tað er nú so ringt sum tað kann verða — 4—5—6—7—800 kr. til familjuna. Eitt hvørt má gerast. Vit megna rassast við. Vit kunna ikki verða sovarði á gravarbakkanum. Vit kunna ikki stírna á ørmdarhúsinum. Vit megna vísa okkum sum ein livskraftig fjóð. Vit kunna ikki fara niður fyrri við einum jammurssongi. Tað má ljóða eitt: vit vilja vinna, vit skulu vinna yvir vansunum, teim útlendis meinboðunum og ikki minst teim innlendis — vinna yvir okkara dáðloysi og ráðloysi, vinna yvir teirri stírnáðu og forkálkaðu lívsvanum, lívssjónum og hugsan, ið tykist vera vorðin okkara náttúra, karakterur, meðferð og eyðkenni: »best man vera sum er«...

Tað má ganga ein torureidd íggjognum okkum:

upp til dád og dyst,

upp og fram, fram til stør-verkið at lyfta okkara fólk úr vesaldomi, til fíggjarlig og sálárlig frí og fræls kor

til andaliga og líkamliga mentun og framburð.

So var talan, so er hugur og lyndi hjá okkara frændum íslendingum. Leingi lógu teir á grúgvu, á gravarbakkanum, á ørmdarhúsi. Men teir kvukku úr durvinum. Teir rassaðust og bríndu og herdu sín evni, sín vilja og

teir eru við at sigra.

Eitt ævintýr er hin íslenski framburðurin, eitt ævintýr, ið teir sjálvir við egnum mátti og stálvilja hava skapað og rist við heidursrónum í søguna.

Hetta er gjørt,

meðan vit hava durva í smá-sinni og stríði um — ja, um hvat?

Eitt sorgarblað, eitt skendarblað verður tað, tá hin ólitaða sanna sagan skal skrivast við-víkjandi, hvat og hvørjum hetta stríðið og smásníðsklandrið komst av og stóð um.

Nú megna Føroyingar, Føroya fiskimenn og arbeðarar venda hesum deyða- og armóðs-stríði bakio.

* * *

Kreppa og vansar hópast á gotum okkara frændum, Íslendingunum eins og hjá okkum. Men teir fella ikki í fátt.

Har ið ein hurðin læstist, má onnur lætast upp, siga teir. Men hetta kostar stríð, hetta kostar jarnvilja og risatøk. Og teir bera seg ikki undan stríðunum. Teir loyva sær ikki men leggja alla orkuna, allan viljan til. **Teir handla.**

Søluskipan teirra var ikki samsvarandi tíðarkrøvunum. Hon var har sum her við at tøva um síni egnu bein og arbeiddi eftir fummum. Hetta sáu Íslendingar. Men teir gjordu ikki sum sambandið og sjálvstýrið. Teir lótu ikki alt sovna í práti við niðurlagnum: »Sagen udsettes til fornyet Overvejelser. Nei, teir handlaðu.

Solu- og marknaðarlíkindi mátti botast, og teir fóru undir at bota. Tað, ið lá í plánloysi og durvaðist burtur í práti, lítandi hvør á annan — tað varð rationaliserað, lagt í fastar hendur, ið fingi lógliga heimild at handla við fíggjarligum stúduli.

Eitt yvirráð við einari millión í hendi settu Íslendingar í seinastu altingssetu til at bróta slóð fyrri nýggjum ræsum, nýggjum leiðum. Og nú lesa vit, at hetta yvirráð, fiskimálaneynd, hevur skipað fyrri og fingið í lag, at

1500—2000 tons av fiski verða nú í vetur tilvirkað á nýggjan hátt

og

rikisrunnur Íslands veitir yvir 100 túsund krónur í studning til teir fiskimenn og útgerðarmenn, ið taka upp henda á Íslandi nýggja tilvirkningarhátt av fiskinum, ið sigist at geva

8½ oyra meira fyrri hvørt tvípuðið enn fáast kann fyrri fiskin tilvirkaður á gamlan hátt.

Vit vilja í næsta blaði taka uppáttur úr íslenskum blóðum hesum viðvíkjandi.

„Heimapartarnir“ í Skopun.

Amtmaðurin spurdi sóknarstýrið í Skopun, um Skopun-ingar vildu hava nakað av hinum danska kjötinum. Formaðurin samsvarandi við hinum limunum, bjóðaði okkum til allmennan fund fyrri at fáa at vita, um vit vildu hava kjötið, og hvussu nógv vit vildu hava.

Vit teknaðu okkum, hvør sær, fyrri so nógv, sum tí einstaka torvaði; men tá kjötið kom, 300 kg, varð bytt javnt — 5 kg til hvønn, sum teknað seg hevði.

Eg var millum teirra, ið teknaðu vóru.

Tá kjötið kom, fór boð um bygðina at siga frá tí, og spurt varð, um vit vildu hava. Hetta var um 12—1 tíðina. Eg fari so oman at skoða kjötið. Sóknarstýrisformaðurin var tá ikki sjálfur hjástaddur. — Eg sendi so sonin áðrenn kl. 6 sama dag oman við peninginum eftir tí kjöti, ið mær ognadist. Hann hitti næstformannin, lögtingsmann okkara, ið stóð við væl av kjöti undir arminum. — Men kjöt fekk hann einki, ikki ein bita. Svárið var: Einki er eftir!

Einki var sagt um, nær kjötið seinast skuldi verða heintað. Og tá ið eg sendi boð eftir mínum kjöti o. u. 6 tímar aftaná at boðað var frá tí, so haldi eg tað vera lógið, at eg einki kundi fáa, meðan menn, sum ikki høvdu teknað seg fyrri nakað, og sum heldur mugu sigast at vera millum teirra, ið múgvandi eru, kundu fáa.

Morgunin eftir fór eg oman í krambúðina hjá Jens M. Poulsen, sóknarformanni, at spyrja hann, hvussu tað bar til, at eg einki kjöt fekk. — Maðurin svarar

mær, at eg ikki hevði viljað komið eftir tí. — Eg segði tá við hann, at eg feldi meg sterkt órættaðan við tað, at eg einki kundi fáa, og at eg helt meg vera líka klókan mann sum teir, ið sótu í sóknarstýrinum, og so ripaði eg nevan í skivuna og segði við hann, at eg vildi ikki vera barn fyrri honum longur, 39 ára gamalur. Men tá vísti hann mær á dyr og koyrði meg út og brúkti skemdarorð; men tey orðini hittast vit um aðrastaðni.

Hvat man orsokin vera til, at eg einki kjöt fekk? Tað er væl ikki so galið, at grundin fyrri tí er at finna í, at eg eri hansara mótsøðumaður í politikki, eg eri javnaðarmaður. — Mær kannugt, varð hert eitt annað fólk í Skopun sent heim við ongum kjötbitanum. Tey har í húsinum eru eisini javnaðarfólk!

Eg haldi ikki hesa framferð sóknarstýrisins vera ta rætta mannagongdina yvirfyri tí ómúgvandi manninum. — Náði okkum Gud fyrri sóknarstýri í Skopun, tá hin yngsti maðurin, — ið ikki var hjástaddur, tá kjötið

J. M. Mittilstein.

40 ár skipari.

Nú ónsdagin vóru 40 ár, síðan hin um alt Føroya land væl kendi og avhildni skiparin á »Smirlie«, Daniel Olaus Poulsen fyrstu ferð gjordist skipari. Hann hevur — við undantak av knappum ári síðani — verið skipari øll hesi árin.

Vit hita harra Poulsen, ið nú er ógviliga veikur av gikt, og heppnast at hava eina stutta samrøðu við hann:

Tað er nógv umskift í Føroyum í tygara tíð?

— Já. Tað er vist og satt. Nú eru tíðirnar ringar, tað kann ikki sigast annað. Men mín tíð hevur verið ein broytingartíð og ein uppgangutíð. Tíðirnar hava altíð skift. Vónandi fáa vit eina ferð enn eina uppgangutíð.

Hvussu tíðliga á árum fóru tygum til sjós?

— Eg var 15 ára gamal, tá ið eg fyrstu ferð legði í havið. Tað var í árinum 1885.

Hvussu vóru tíðirnar tá?

— Tá vóru eisini ringar tíðir. Útiróðurin gav einki av sær. Tað var at kalla oyði við fisk við Føroyar — og tá vóru kortini eingir trolarar. Langfara-fiskiskapurin var tá einans í sni býrjan.

Minnast tygum um leið, hvussu nógv fiskiskip vóru tá?

— Sum eg kann minnast á standandi fót at rokna upp, vóru ikki stórt fleiri enn hesi skip: »J. Mortensen átti »Frandsen«, »Falkin«, »Slanguna«, »Sjógv-ormin« og »Norðstjørnunna«, »Falkurin« var ein lítill skonnart,

og »Slangan« sigldi fmillum oyggjarnar til úthandlarnar. Hon var óforur siglari.

Thomsen átti »Grace«, »Munkin«, »Plover« og tvey konfardiskip, skonnartir. »Don« var eitt aksiuskip, Debes Mortensen fordi hana og átti størsta partin í henni. »Robert« og »Jonetta« vóru eisini aksiuskip. Hitt fyrra fordi Daniel Thomsen, Sandingurin, teir róptu, og hitt seinra fordi Jens Povli Johannessen. Norðanfyrri vóru tá hesi skip: »Norðylsi«, hetta átti Hoyvikar-bróðurin, »Margreth« átti Jens Mohr, ið óivað gav tí navn eftir konuni, sum hann tá var trú-lovaður við. »Gustav« átti Elduvíkar Jóanes. »Bikuben« hjá Bechs handli. Í Vágoyinni átti Godtfred »Gauntlett« og »Keta«. Hetta seinra var skipið, ið dr. Effersøe gamli rak til Oykrknoyar við.

Tað er rætt, skipini hjá Tergesen á Hvítanesi í Trongisvági nevndi eg ikki. Tey vóru »Favne«, »Trongisvági« og »Stjørnan«. Og so var tað skipið hjá J. og P. Dahl og Hansen, »Karin«, ið teir keyptu úr Vágoyinni, har ið tað æt »Katrinn«. Tað skifti navn eftir konu skiparans, Karini. Hansen var skipari og sjólest við tí.

Eg segði, at tíðirnar vóru at fiska fyrstu ferð. Eg kann minnast, at fólk — ið ikki vóru óðalsfólk ella áttu av kongi — lítið og einki høvdu at eta uttan turran seið. Torskur fekst eingin, meðan hópur av seiði var at fáa. Tað var ikki nógv, ið var bílið at vera óført, tá ið tað fór aftur at bragda við fisk. Tað er undarligt at hoyra nú, men tað var eitt satt upplivis: Beiggi mín og eg og ein annar vóru á útróðri. Vit fingi 15 krónur á bát. Tann dagin komu 10 kr. í húsið. Næsta dagin fingi vit 9 kr., tá komu 6 kr í húsið. Tíðja dagin fór beiggi at reka. Eg og hin maðurin fóru tá einsamallir avstað aftur. Vit fingi 6 kr. á bát. Nú vóru 19 kr. komnar í húsið. Tá sögdu fólk: Tað er ongum at takka fyrri, um vælstandur er í tílikum húsi, har ið so nógv flóðir inn.

Eg fór so til sjós og havi baksast á sjónum síðan. Eg havi nógv at takka fyrri, at heilsan hevur verið so góð, at eg altíð at kalla havi kunnað verið við mítt arbeiði.

Harra Poulsen, ið var í sera góðum hyri, segði frá ymsum vandaferðum. Teim skulu vit siga frá eina aðru ferð.

— Heilsan —

Náttúrunnar lekjandi kreftur. Læknarnir eiga at vera fastlontir.

Tey yvirfylltu sjúkrabúsin, tær stóru medesins og sjúkratíðreidsurnar sýna eitt ræðuligt skil her á síðni. Einstaklingurin, kommunurnar sum heila landið stynja undir hesum byrðum.

Hetta verður ikki betri, fyrr